

Denne kolonne er forbeholdt sensor.

Europa hadde aldri tidligere hatt tilgang på så mye gull og sølv fra Amerika. Og aldri tidligere opplevd en så rask økning av rikdom, teknologiutvikling og geografisk ekspansjon som i perioden 1500-1750.

Før jeg går løs på hvilken betydning dette hadde for Europa, vil jeg forsøke å mede gjøre for en del av årsakene til at dette i det hele tatt var mulig.

Da conquistadorene erobret inka og maya rikene i det vi nå kaller mellom og sør-Amerika hadde de to store fordeler, en visste de om og en var ukjent selv for de.

Europa hadde gjennom århundrer tidligere utviklet sverd og rustning. Selv kritt som hadde funnet veien fra Asia gjennom midtøsten etter muslimenes tilbakegang fra Spania hadde de. De våpnene inkane og mayane hadde i bruk var ingen utfordring for Spanierne og portugiserne. Ofte ble store styrker på flere tusen inka soldater medkjempet av garnisonen på få hundre soldater med sverd. Krittet

som var helt ukjent for Inkane og mayane sendte de skremte og redde vekk i mange tilfeller. Tilfeldigvis hadde Inkane en fiende som de tilba og dermed ble "panz" effekten fra krittet forsterket.

Den andre store fordel for Europeerne (særlig portugiserne og spanierne) hadde med seg var som sagt ukjent selv for de, nemlig bakterier.

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

Europeerne hadde i antusener oppdrettet og holdt dyr. Behovet for dette oppsto da mennesken sluttet å vandre og slo seg ned, bygde hus og trengte tilgang på mat uten å bevege seg over store avstander for å få tak i dette. Som en konsekvens av å ha dyr (griser, kyr, sau osv.) gående rundt seg opparbeidet menneskene og det som senere ble europeere en naturlig motstandsdyktighet overfor de bakterier dyrene bærer på seg.

Da europeerne uberisst introduserte disse bakteriene i et miljø hvor mennesken ikke hadde hatt for vane å holde dyr (bortsett fra lamaer, men dog ikke i tilstrekkelig omfang til å opparbeide resistans overfor bakterier) fikk dette katastrofale ringvirkninger både for inkane og mayane.

Både oppdagelsen og etableringen av Amerika ble gjort enormt mye enklere trakkert være bakterien europeerne hadde med seg. Inkane ble pga. bakterien totalt utslettet i store områder.

Pga. av det klimablette (dvs. stort sett samme temperatur i dette område) Europa befant seg i og forsåvidt fortsatt gjør, gjorde det det mulig for utveksling av samme planter, dyr og teknologi i langt mye større grad enn Amerika som strekker seg fra nord til syd istedenfor vest og øst slik det gjør fra Europa til Asia. Planter, dyr og teknologi var i denne tid pga manglende lufttransport "bundet" fast til deres klimablette.

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

Det viktigste jeg forsøker å få frem her er hvordan forholdene lå til rette for europeerne innen de så mye som satte første skip i vannet. Denne tankegangen, fimpusset av Jared Diamond i hans kjente bok *Guns, germs, and Steel* hjelper i stor grad også til å forkaste en tidligere populær antakelse om at europeerne var overlegne mennesker valgt av gud til å styre verden.

På denne tiden (ca. 1500-1750) var det klart og tydelig at Inkane og mayane var verdiløse hedninger som kunne brukes som slaver og handelsvare. Indianerne i nord Amerika var imidlertid altfor store til å bruke som slaver og tok i mange tilfeller selvmord i protest.

Dette var en av grunnene til at man importerte slaver fra Afrika.

Portugal og Spania kontrollerte stort sett sølvhandelen fra især Bolivia med de store mineene i Potosi som fortsatt er i bruk dundag i dag. Kina hadde gått over til å bruke sølvmynt og det var i særlig grad dette som gjorde at etterspørselen etter sølv eksploderte.

Spania og Portugal som stort sett sto for oppdagelsen av Amerika brukte dessverre ikke sine mye gull og sølv rikdommen spesielt klokt.

De nye rikdommene ble brukt i hovedsak på "lukrative handelsvarer" eller med andre ord alt annet enn langsiktige investeringer.

Dette betyr at oppdagelsen og

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

og etableringen av koloniene ikke hadde noen langvarig betydning, hverken for Portugal eller Spania.

Oppdagelsene av nye produkter og varer skapte grunnlag for ny handel. Te og tobakk fra nord Amerika ble veldig etterspurt og populært i Europa. Den såkalte kvernanthandelen mellom Europa, Amerika og Afrika blomstret opp.

Afrika bidro med slaver som ble fanget og fraktet til Amerika og Europa.

Slavehandelen vokste og vokste etter som etterspørselen ble større særlig i Nord Amerika.

Slavehandelen, utnyttning av Messiaser og krigler ble rettferdiggjort ved hjelp av religion. De som ikke var kristne hadde ikke menneskerverd og kunne derfor med god samvittighet utnyttas.

De europeiske statene, særlig vest Europa ble rikere. Dette skapte både intern nasjonal konkurranse og eksternt konkurranse mellom de europeiske statene.

"Alli" de europeiske statene ville ha en bit av de nye rikdommene i Amerika, Afrika, Asia.

Konkurranse og tidlig "ri" kapitalisme førte i Europa til utvikling av ny teknologi. Hadde den ene stat den ene dag utviklet en ny teknologi som gjorde det mulig å seile raskere eller å skyte lengre med kanon eller

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

rikkel måtte nabostatene følge med i utviklingen for ikke å falle ut av kappløpet som det jo i virkeligheten var.

Intern konkurranse innenfor en stat kunne f.eks. være en oppdagelsesreisendes ønske om midler fra staten og kongen mot en annens ønske.

Christopher Columbus og andre oppdagelsesreisende måtte ved flere anledninger konkurrere om å få midler til deres ekspedisjoner.

Det samme gjaldt ny teknologi. Behovet og utviklingen var enorm. Dette tvang de europeiske statene til å tenke nytt i forhold til de nye utfordringene de sto overfor både med tanke på oppdagelsen men spesielt med etableringen og forsvaret av nyvunnet territorier.

Ved oppdagelsen av Amerika i 1492 og de påfølgende årene med conquistadorene var det Portugal og Spania som ble de store vinnerne, men pga dårlig disponerte midler ble det som sagt en kort glede i lang sikt.

England ble den store vinneren og fikk med tiden ekspandert sikket sitt til det største verden noengang hadde sett. Det engelske imperiet var til og med større enn det mongolske riket ledet av Dzhengiskhan som på 1200-tallet hadde underlagt seg et rike fra midten av Kina helt frem til Ungarn.

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

Mongolene kom ikke lenger enn til Ungarn høyst sannsynlig pga. mangel av beiteområder til hestene deres. Mongolernes fremtøkt var forøvrig til kjempstor fordel for Vest-Europa fordi de medkjempet muslimerne som var og hadde vært Vest-Europas fiende. Dette medførte ytterligere til åpen handelsrute for kinnittssten inn til Asia.

Englands imperie strak seg helt til Kina. De hadde mye handel med Kina og i et forsøk på å flytte deres base i området til selve Kina (opiumstrøgene) tvang de Kina til å legalisere opium, noe som igjen førte til et sted mellom 30-40 millioner opiumavhengige kinesere. På denne tiden ble det anslått at England kunne ha underlagt seg Kina, men de kunne ikke se hensikten med det. England "nøyde" seg med kolonier i Afrika, hele India og kjempet om makten i Nord-Amerika mot Frankrike.

Årvisst å legge merke til hvor
hvordan selve krigen mellom to naboland stort sett ble utkjempet i et tredje land.

Kolonimaktene England, Tyskland, Frankrike, Portugal, Belgia til og med lille Danmark hadde kolonier.

Utbyttet og gevinsten er enorm når et land koloniserer et annet utrytten ressursene, får gratis slave arbeidskraft og kontrollerer

Denne kolonne er forbeholdt sensor.

eller erstatter styresmaktene.

Dermed er betydningen av oppdagelsene og etableringen av kolonier også enorm for de europeiske statene.

Det er forskjell på å oppdage et nytt land eller kontinent og det å etablere seg der.

Ved oppdagelse av et nytt område, fører dette ikke naturlig med seg rikdommer og ekspansjon av områder og territorier.

Planer må legges, soldater må samles og penger må finnes før de europeiske statene kunne tenke på å etablere seg.

Når et nytt område først var etablert og lokale kriger og fiender var nedkjempet kunne kolonismaktene begynne å tenke langsiktig pga. et stabilt flyt av rikdommer fra kolonien.

Først rundt 1960 avga England sine siste kolonier til selvstendig styre. Dette skjedde forøvrig etter enormt press fra U.S.A.

De europeiske statene vokste seg naturligvis rike. Rikdommen hadde en domino effekt og maktbalansen særlig med tanke på Afrikas uheldige situasjon i dag ble etablert.

De europeiske statene var i denne perioden (ca. 1500-1750) uten sammenlikning tidens verdensmakt sammenliknbart

Denne kolonne er forbeholdt sensor.

med dagens "superpower" U.S.A, selvom det spekuleres i en snarlig ende på det.

Vest-Europeerne selv var overbevist om at de var guds utvalgte og ment for denne oppgaven. De var i deres overbevisning overbevist om at den eneste grunnen til at de kunne underlegge seg andre folkeslag var at de var overlegne på alle områder.

Handelen som oppsto og alle nye varer må ha gitt europeerne den ene a-ha! opplevelsen etter den andre. En ny verden ble oppdaget. Nye lukter av krydder og te. Sofistikerte klær som silke ble mer og mer vanlig.

Pga. rikdommen vokste naturlig rikdommen blant vanlige folk og, og middelklassen ble større.

Fåke minst ny viten særlig fra Asia, feks om kull og hvørdam man lagde stål sterkere.

Tidligere hadde krydder feks. en enorm verdi. Verdien ble mindre fordi tilgangen ble større.

Handel var til og med selve grunnen til at Christopher Colombus dro ut for å finne en snarvei i en handelsrute men isteden fantt Amerika.

Oppdagelsene og etableringene som de europeiske statene var alene om

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

førte til utvikling av Kapitalismen som vi kjenner den i dag.

De Europeiske statene var i denne perioden (ca. 1500-1750) ikke helt alene om å dra ut på handelsmotiverte oppdagelsesreiser. Kina hadde allerede i mange år drevet handel med Afrika.

Deres etablering av kolonier politikk var derimot litt annerledes. De hadde ikke interesse av en kontinuerlig eller varig tilstedeværelse såsom europeerne. De krevde derimot at ledere fra andre land og områder Underkastet seg Kina og ga de handelsprivilegier.

Mye av den betydning vi kan spore direkte av oppdagelsene og koloniseringen for Europa skjer etter 1750.

Den største betydning vil jeg si, må da være grunnlaget som ble skapt i disse årene (ca. 1500-1750) for fremtiden. Grunnlaget av ny teknologi som ble tvunget frem, ny viten og handelsvirk-somhet. Ikke minst den oppfatning "folk flest" fikk utviklet gjennom disse årene av hvordan verden så ut har hatt betydning.

Den moderne stat slik vi kjenner den i dag vokste frem av disse årene. Med ny rikdom oppsto nytt behov for organisering og distribuering av midlene og håndhevelse av nye regler.

Det er vanskelig å fange opp og

Kurskode/Fag : H1-110
Kandidatnr. : 7122
Dato : 02.12.08
Ark nr. : 10 av 10

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

forklare hele betydningen både de nye
oppdagelsene og koloniene men her
har jeg prøvd å få med det mest vesent-
-lige i denne sammenheng.